

EITT VÁRLIGT KLIPP

Javnaðarflokkurin, Føroyar og skrædlið

Tá ið undirritaði – sum ein av mongum – fyrri o.u. tjúgu árum síðani gjørdi av at stýðja tann føroyska javnaðarflokkinn, var tað ikki bara tí, at hesin flokkur segði seg vilja varðveita og røkja ta sosialu skipan, sum einamest hann hevur verið við til at byggja upp, og sum tók tann ringasta broddin av tí ráu kapitalismuni. Tað var heldur ikki bara, tí at hesin flokkur var ein mótpólur til tað høgrarák, sum brátt fór at leika gjarvilt í Føroyum, og sum í síni muvu var totalitert.

Hetta vóru góðar grundir til at stýðja javnaðarflokkinn, hóast hesin stuðul ongan tíð var treytaleysur. Aðrar grundir vóru eisini. Flokkurin tóktist at umboða eina hóskað blanding av dynamikki og ábyrgdarkenslu. Flokkurin vildi fremja økt sjálfstýri, men umboðaði ikki tjóðskaparligan ævintýrpolitikk. Partur av grundini undir eins politisku stöðutakan var ivaleyst – so satt sum politikkur ikki er stöðfrøði, og veljarin ikki hevur nakran fasitlista at stýðja seg til – eitt menniskjansligt, ikkirationelt element. Eftir sagt við øðrum orðum: álít. Ein hevði álít á, at floksins leiðarar vóru tað, teir søgdu seg vera og umboðaðu tað, teir søgdu seg umboða.

Nú, tjúgu ára aftaná, hövdu Føroyar lígið í beinabjólgi – búskaparliga og sosialt – um vit ikki tvær ferðir hövdu fingið kunstiga peningaliga innspræning uttanifrá. Okkara vinnulív spraklar hjálparleyst í einum kyksendi av ov stórum lánnum og óneyðuga oyðslusomum íleggingum. Okkara handilslív skal, darvað av stórum avgjeldum, glimast við europeiskar risafyrirtekur í sokallaðari friari kapping. Okkara grunnar eru niðurfiskaðir. Ein gøla fyrri og onnur eftir bendir á, at okkara politiska umstinging hevur verið löt, lítið nærløgd og ábyrgdarleys. Tey framstiga, sum fakfeløgini í ein mansaldur hava strítt sær til, verða stig fyrri stig avtíkin. Okkara heilsuverk er um at verða togað sundur av lokalpolitikaru, sum leggja vertin á heildina.

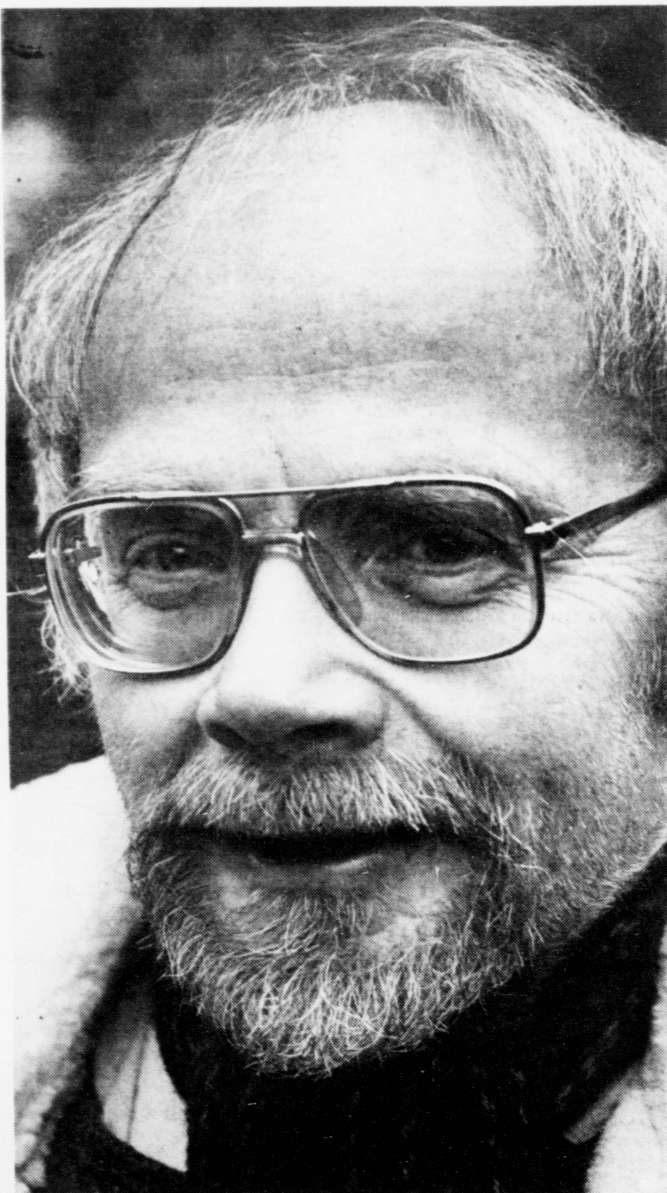
Samanumtikið: ein stórir partur av tí, sum javnaðarflokkurin segði seg umboða, stendur til at rapa.

Hevði javnaðarflokkurin verið í andstöðu øll hesi árin, kundi hann – á ein hátt – tikið sær hetta hóttafallið lætt. Hansara leiðarar hövdu kunnað lagt ábyrgdina á herðarnar á teimum, sum stýrdu hesi árin. Og eingin ivi er um, at teir hövdu gjørt tað.

Tað trupla er, at teir, sum stýrdu hesi árin, eru fyrst og fremst leiðarar javnaðarfloksins. Meira enn nakar annar politiskur flokkur hevur javnaðarflokkurin myndað føroyskan politikk seinastu tjúgu árin. Tað er tí natúrligt, at føroyingar sum heild – og serstakliga floksins veljarar – í dag hava nakrar spurningar at seta floksins leiðarum.

Men nú kemur tað merkliga. Veljarin fær einki svar. Javnaðarflokkurin ber so í bandi, at tann kensla skal breiða seg, at tað er óhóskandi og ósmiligt at koma við spurningum og atfinningum. Ein bæði kováandi og sera ljóðmikil tón breiðir seg tí, nú Føroyum stendur til fals.

Tað eg dugi at síggja, taka leiðarar javnaðarfloksins til triggjar útvegir, tá borgarar loyva sær at koma við viðmerkingum, atfinningum, spurningum og ákærum. Tað mest vanliga er, at teir als ikki óna aftur. Ein

Í sambandi við landsfund javnaðarfloksins hetta vikuskiftið hava vit heitt á Hanus Andreassen, rithøvunda at skriva nakrar hugleiðingar um stöðuna í samfelagnum, um javnaðarflokkinn og annað. Greinin er í tveimum partum. Seinni partur kemur í blaðið leygardagin.

kann sum dómi nevna seriosar greinir, eitt nú tær, sum lögfrøðingurin Bjørn á Heygum og fyrrverandi roknskaparstjóri Heri Mohr hava skrivað. Ein kann eisini nevna lesarabrev, skrivað av skilafólki sum Martini Næs, Elini S. Jacobsen og Súsonnu Holm, fólkum, sum mæra vitandi hava stuðlað javnaðarflokkinum. Greinirnar hjá hesum fólkum eiga at verða tiknar sum virðis-

mikil íkast til eitt neyðugt orðaskifti. Higar til hava tær verið at kalla tagdar burtur. Eitt av fáum undantøkum er Tummas Arabo, landsstýrismaður, sum hevur víðgjørt summar atfinningar.

Ein annar útvegur, sum floksins leiðarar brúka, er at skira allar atfinningar móti floksins politikki tey seinastu tjúgu árin syndabukkajagstran. Hetta er eftir mínum tykki

sera jánkasligt. Hvør hevur dugað betur enn javnaðarflokkurin, tá ið hann var í andstöðu, at plaserad eina ábyrgd? Skal hesin rættur, nú flokkurin myndar samgongu, takast frá floksins veljarum?

Ein triði útvegur er at sláa allar atfinningar upp í glens. Tað gav at bita fyrri stuttu, tá ein tinglimur kom við einum ikki bara rimilíggum, men – eftir mínum tykki – treytaleyst neyðugum uppskoti um at kanna landsins láni- og veðhaldspolitikk seinastu mongu árin. Vilhelm Johannesen – ið ikki er hvør sum helst í javnaðarflokkinum – svaraði aftur við at skjóta upp at kanna manna-gongdina tey trý árin, uppskotsstíllarin hevði politiska ábyrgd. Hetta var eitt bilit svar upp á eitt seriøst uppskot. Vilhelm Johannesen – sum annars er ein skilagóður maður – átti at vita, at tíðin einaferð med alla er farin frá tí lettusoppakenda, iminta tingmannabrigslinum.

Og her tykist tað, sum vit nærkast einum kjarna. Mangur javnaðarveljarar mugu við sorg ásan, at floksins leiðarar – við sínum atburði, nú tað gongur undanbrekku – lutvíst tykjast at hava svarað spurningum teirra. Leiðararnir tykjast at vísa, at teir ikki skilja, hvussu álvarsom stöðan er, og at teir undirmeta í hvussu so er ein part av veljarum sínum. Tann veljari, sum finnast at og plaserar eina ábyrgd, visir í roynd og veru, at hann tekur sínar politikarar í álvara. Helt hann fram at rópa hurra og siga »Tit eru brandar!«, eisini tá skútan kollsigldi, háðaði hann bæði sínar leiðarar og seg sjálfvan. Tann leiðari, harafturimóti, sum ikki tólar atfinning, visir, at hann er vegin og funnin ov lættur. At stigið fram í dag og víðgingið, at kósín – í mongum lutum – var skeiv og siglingin – á mangan hátt – illa umsiðin, tað hevði borið prógv um dirvi. Hetta dirvi hava javnaðarfloksins leiðarar higartil ikki víst.

Tann medvitni javnaðarveljarin kennir seg tí í dag sviknan og politiskt heimleysan.

UM EITT fólk moralskt er gliðið út í hálkuna, ella um tað fakliga ikki hevur staðið sína roynd, noyðist tað fyrr ella seinni at fara undir at kanna eftir, hvørji mistøk eru gjørd. Hetta er ein avgerandi treyt, skal tað kunna byrja av nýggjum.

Við hesum í huga, er tað eftir mínum tykki treytaleyst neyðugt, at javnaðarflokkurin fær sett í verk eina óhefta kanning av tí vinnulívs-, láni- og veðhaldspolitikki, sum hevur verið førður í Føroyum – m.a. undir javnaðarfloksins leiðslu – seinastu tjúgu árin. Tøl og nøvn mugu koma á borðið. Veljarin má fáa eitt nágreiniligt yvirliit yvir, hvussu nógv landið hevur mist, hvørji virkir hava orsakað missirnar, hvussu stórir missirnar vóru, hvørji persónar hava umsiðið veðhaldsfyrirunirnar, og hvussu teir umsótu teir. Visir ein slík kanning, at fólk, sum hava almenn stórv ella politiska ávirkan, hava verið við til – sum veðhaldsnjótarar – at maa stöðin undan landsins gjaldføri, eiga teir hatta at fáa avleiðingar.

Men hetta er ikki nóg mikið. Flokkurin má eisini – á ruddiligan hátt – taka sín egna politikk, bæði miðlarnar og tað endaliga stavnhalðið, upp til nýggja víðgerð. Hann má gera greitt, hvørji mistøk eru gjørd – og stinga út í kortið av nýggjum.

